

160 ANI DE ÎNVĂȚĂMÂNT LA GĂVANA – PITEȘTI

ILIE ORBIȘOR

Comuna Găvana – fostă comună suburbană plasa Pitești (județul Argeș) – era situată la limita de Nord a orașului Pitești pe șoseaua spre Curtea de Argeș. Având un relief în general deluros, comuna, străbătută de pârâul Valea Rea și delimitată la est de Valea Argeșului, era formată din satele: Găvana, Valea Rea și Meculești.

Începuturile comunei Găvana sunt destul de greu de stabilit cu exactitate. La 13 octombrie 1617, Alexandru Iliăș (1616-1618)¹ a întărit mănăstirii Cotmeana ocina Stănțești, lângă Pitești și cu metohul (ar putea fi un schit anterior schitului Trivale sau un schit la Găvana - V. Rea pe lângă biserica Sf. Dumitru, biserică construită la 1455 așa cum reiese din pisania bisericii scrisă cu litere latinești după renovarea recentă care a făcut-o să-și piardă valoarea de monument istoric). Documentul amintește și de cărțile anterioare date de mai mulți domnitori începând cu Vlad Călugărul (1481, 1482-1495).

După tradiția locală, doamna Stanca, soția lui Mihai Viteazul, a stăpânit ocine în aceste locuri. În urma secularizării din 1863, moșia Stănțeasca, ce se întindea și în fosta comună suburbană Găvana, a trecut în proprietatea statului, iar în 1868 partea din această moșie situată pe raza fostei comune Găvana, azi cartierul Găvana, a fost cumpărată de primăria orașului Pitești².

Denumirea de Găvana apare la 1649 în vremea lui Matei Basarab (1632-1654), legată de hotărnicia a 12 boieri în Budeasa și Găvana³.

Denumirea de Găvana și Valea Rea apar și într-o hartă rusească de la 1835⁴ ca și în catagrafia de la 1838.

Din agricultori și crescători de animale unii dintre locuitori au devenit și lucrători în cele 10 ateliere mici, în cele 2 tăbăcării precum și la Țesătoria

¹ D.I.R., veacul XVII, B, Țara Românească, vol. III (1616-1620), p. 170; P. Popa, P. Dicu, S. Voinescu, *Istoria Municipiului Pitești*, Ed. Acad. 1988, p. 60.

² Arh. St. Pitești, fond Primăria orașului Pitești, dosar 38 / 65 / 1863.

³ Arh. St. București, fond Metropolia Țării Românești, copie XIX / 1, nr. 1.

⁴ C.C. Giurescu, *Principatele române la începutul sec. XIX*, București, 1957, pag. 89, 210, 212.

Textilă Găvana înființată în 1914 iar mai târziu în atelierele și fabricile orașului Pitești, într-o continuă dezvoltare și extindere.

Cu toate că Regulamentul Organic a stipulat organizarea învățământului în limba națională, acesta s-a manifestat într-o primă etapă în înființarea de școli în capitalele de județ și abia din 1838 se poate vorbi și de învățământul primar de la sate. La 28.I.1838, Vornicia din Lăuntru cerea Eforiei Școalelor Naționale să ia măsuri necesare pentru înființarea școlilor sătești, care la rândul ei solicita profesorilor școlilor normale din Pitești (N. Simonide) și Câmpulung (Dimitrie Jianu) să recruteze tineri pentru cariera didactică⁵.

La 4 februarie 1838 Eforia Școalelor cerea lui N. Simonide să se îngrijească a găsi tineri țărani, feciori ori popi sau alții „care să primească a urma întraceea școală câtă vreme va deprinde învățăturile începătoare și apoi să fie datori să organizeze școli în satele lor”⁶.

Prima școală în comuna Găvana, din plasa Piteștilor, jud. Argeș s-a înființat în anul 1838.

Pe lista candidaților de învățători, trimiși la învățătură la Școala normală din Pitești, listă cerută de Eforia Școalelor la 14 iulie 1838, figura și Dumitru Gheorghe din Găvana⁷.

Într-o chitanță de mână, scrisă și datată de același Dumitru Gheorghe, 19 august 1838, se preciza: „120, una sută douăzeci lei, am primit de la enoriașii satului Găvana pe 1838 din leafa mea ce au fost ei datori a-mi da câte doi lei de familie, și am dat acest înscris de primire prin aleșii satului, și spre mai adevărată credință, am iscălit Gheorghe Dumitru”⁸.

În același fond arhivistic o „listă arătătoare” cu sumele date candidaților de învățători din plasa Pitești, de către satele plășii în care aceștia înființaseră școli, figurează și satul Găvana cu suma de 220 lei⁹.

Referitor la începuturile școlii din Găvana și primul învățător al acesteia mai există și informația rămasă de la preotul Ion Răuțescu din Dragoslavele care ar fi descoperit în arhivele fostei protopopii a plasei Râurilor - Muscel o cerere a locuitorilor din satul Mărăcineni, cătunul Gropeni, care solicita protopopiei „să le numească preot pe Dimitrie Gheorghescu care a fost învățător în satul Găvana, din ținutul Argeșului, plasa Pitești, fiind în această slujbă de la leat 1838 până acum în leatul curgător 1848, învățat la citirea slobodă pe orice carte, la elementuri de aritmetică, la catehismu legii creștinești, istoria sfântă, gramatică și geografie, și la cânturile bisericesti, îndeletnicit fiind la rânduială cum slujește popii”¹⁰.

⁵ V.A. Urechia, *Școalele sătești în România, istoricul lor de la 1830-1867*, Buc., 1868, p. 48.

⁶ *Ibidem*, p. 49.

⁷ Arh. St. Buc., fond Vornicia din Lăuntru, 5390 IA / 1838, f. 61-62.

⁸ Arh. St. Pitești, fond Prefectura Jud. Argeș, 48 / 1838/1840, f. 342.

⁹ *Ibidem*, f. 340.

¹⁰ Informația a fost găsită într-o scurtă prezentare monografică (2 pagini) în arhiva Șc. nr. 6 Pitești.

Candidatul de învățător Gheorghe Dumitru, a înființat școala către sfârșitul anului 1838, deoarece există date certe că la 9 martie 1839 avea sub îndrumarea sa, pentru învățatură, un număr de 30 copii din Găvana și V. Rea, „școala fiind construită din împletituri de nuiele „gârdele“ având lipsă la data respectivă mobilierul necesar, 2 sobe, 12 geamuri, fiind și nespoită¹¹.

Între timp candidatul de învățător Gheorghe Dumitru, și-a terminat studiile la școala normală din Pitești, astfel că la data de 5 noiembrie 1845 el apare în evidențele oficiale cu titlul de învățător și cu numele schimbat în Dumitru Gheorghescu, 24 ani, birnic, neînsurat, originar din comuna Găvana, jud. Argeș¹².

Școala a funcționat până la 1848 când, din cauza revoluției în întreaga țară școlile au fost închise până în 1857 când prin ofisul 12 / 11.01.1857, caimacanul Alexandru Ghica a hotărât redeschiderea lor.

Distrugerea arhivei școlii Găvana în timpul primului război mondial a făcut dificilă stabilirea dascălilor ce au urmat lui Dimitrie Gheorghescu la Școala Găvana. Dintre ei pot fi amintiți: 1862 – Radu Bărbulescu; 1882-1891 – Iordache Marinescu din Bradu, Radu Marinescu din Prundu; 1891-1896 – preot Ion Sălcescu din Pitești; 1900-1909 – Enache Georgescu din Poiana Lacului; 1910-1913 – Ion Părvulescu din Valea Mărului; 1914 – Alexandru Dumitru.

Primele localuri de școală au fost impropii, din împletituri de nuiele „gârdele“ și amplasate conform tradiției lângă „pătulele împărătești“ aproape de biserică.

Locul propriu de școală, din zid cu două săli de clasă și o cancelarie s-a construit abia în anul 1894.

În anul 1910 s-a ridicat un nou local de școală din cărămidă, pe temelie de piatră, cu trei săli de clasă, un coridor și o cancelarie, în localul mai vechi mutându-se primăria comunei. Noi săli de clasă s-au mai construit în 1925, 1940 și 1942 când școala avea 6 săli de clasă, o cancelarie, o bucătărie și o sală de atelier și o cantină „foarte bine întreținute și curate“¹³.

Pe lângă activitatea zilnică de la clasă, elevii școlii desfășurau activități practice atât pe lotul școlar (în suprafață de 15,216 mp) cât și în cele două ateliere proprii: de cusături și împletituri pentru fete și cel de tâmplărie pentru băieți. Un aport deosebit în această direcție și l-au adus învățătorul Balmuș Ilie și maestra Eliza Papaiane.

O activitate îndelungată, cu bune rezultate, în această școală a avut-o învățătorul Gh. N. Protopopescu, între 1915-1945, fiind mulți ani director al acestei școli și subrevizor școlar.

¹¹ Arh. St. București, fond Vornicia din Lăuntru, 5190 IB / 1838, f. 103-105.

¹² Arh. St. București, fond M.C.I.P., 1705 / 1845, f. 93-94.

¹³ Arh. St. Pitești, fond Șc. primară Găvana, 42 / 1925-1946, f. 71.

Sub îndrumarea unor dascăli pricepuți și inimoși ca: Vasile Olteanu, Eugenia Olteanu, Zamfira Zaidel, Marin I. Dumitrescu, Filofteia Georgescu, Gh. Georgescu elevii școlii Găvana au obținut an de an rezultate bune, comparativ cu alte școli din comunele învecinate, școala fiind cotate printre primele școli primare ale județului¹⁴.

Învățătorii de la Găvana au slujit cu abnegație școala și țara. Mobilizați între 1939-1941 unii dintre ei și-au dat jertfa supremă. Este vorba de învățătorul sublocotenent Vasile Olteanu căzut la Vigoda în Transnistria la 24 august 1941.

Școala a avut și bibliotecă proprie, creată în 1925 prin donarea de către Cercul Studențesc Argeșean a 132 volume, al căror număr a crescut apoi de la un an la altul.

Începând cu 1935 în cadrul școlii a funcționat mulți ani și o cantină școlară întreținută din ofrandele strânse de învățători de la locuitorii mai înstăriți ai satului ca și din produsele obținute pe lotul școlar, aceasta pentru a veni în ajutorul elevilor săraci cât și a celor ce veneau de la distanțe mai mari.

După desființarea comunei Găvana, ca urmare a extinderii orașului Pitești, școala a primit în 1957 denumirea de Școala de 7 ani nr. 6 Găvana, iar din 1961 Școala de 8 ani nr. 6 Pitești. Deci Școala nr. 6 Pitești este în fapt continuarea școlii primare din Găvana, astăzi funcționând într-un local nou construit în 1965, fiind urmată apoi de școlile nr. 15 și 19 ce s-au construit ulterior ca urmare a extinderii cartierului Găvana, respectiv: Găvana II și Găvana III.

¹⁴ *Ibidem*, f. 45, 70.